

Inleiding uitvoeringsprogramma Erfgoednota Oost Achterhoek 2025

Het uitvoeringsprogramma vormt de praktische vertaling van de ambities en focuspunten uit de Erfgoednota Oost Achterhoek 2025. Met dit programma zetten de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk samen concrete stappen om erfgoed te behouden, te beleven en toekomstbestendig te maken.

Sinds 2015 werken wij samen aan erfgoedprojecten onder het motto *Wij doet 't samen*. Deze samenwerking heeft bewezen dat we gezamenlijk meer bereiken dan afzonderlijk: van onderzoek naar historische interieurs tot het opstellen van de kerkenvisie en het aantrekken van subsidies. De basis van ons beleid is stevig en breed gedragen. Daarom kiezen we niet voor een volledig nieuwe nota, maar voor een dynamisch uitvoeringsprogramma dat elke twee jaar wordt geactualiseerd. Zo blijven we flexibel en kunnen we inspelen op nieuwe ontwikkelingen.

Het uitvoeringsprogramma richt zich op tien focuspunten, waaronder het integreren van erfgoed in ruimtelijke processen, het versterken van erfgoedbeleving, het vergroten van erfgoedbewustzijn en deskundigheid, en het betrekken van jongeren en vrijwilligers. Deze aanpak sluit aan bij landelijke en provinciale kaders, zoals het Verdrag van Faro, de Omgevingswet en het Gelderse beleidskader erfgoed en cultuur. Onze focuspunten in het kort:

- **Erfgoed en ruimte (verhaal van de plek)**
Erfgoed wordt geïntegreerd in ruimtelijke processen via gebiedsbiografieën, participatie en vroegtijdige toetsing. Herbestemming van leegstaande panden is een belangrijk uitgangspunt.
- **Erfgoed beleven**
Het erfgoed van de regio wordt actief beleefbaar gemaakt door evenementen, monumenten en toeristische initiatieven. Dit versterkt identiteit en economische aantrekkingskracht.
- **Toekomstbestendig erfgoed**
Erfgoed krijgt nieuwe functies en wordt digitaal ontsloten. Duurzaam beheer van landschapselementen en behoud van tradities staan centraal.
- **Erfgoedbewustzijn**
Inwoners worden betrokken bij erfgoed en ervaren het als gedeeld goed. Dit vergroot eigenaarschap en participatie.
- **Deskundigheid**
Investeren in kennis en vakmanschap van professionals en vrijwilligers. Samenwerking tussen gemeenten versterkt expertise en capaciteit.
- **Erfgoed als middel**
Erfgoed draagt bij aan sociale cohesie, economische ontwikkeling en duurzaamheid. Het verbindt mensen en versterkt de leefbaarheid.
- **Erfgoededucatie**
Educatieve programma's voor scholen en jongeren zorgen voor kennisoverdracht en betrokkenheid bij erfgoed.
- **Erfgoedvrijwilligers**
Vrijwilligers zijn cruciaal voor behoud en promotie van erfgoed. Hun inzet wordt gestimuleerd en gewaardeerd.
- **Jongeren en erfgoed**
Erfgoed wordt aantrekkelijk gemaakt voor jongeren door technologie, interactieve activiteiten en eigentijdse thema's.
- **De kracht van samenwerken**
Samenwerking tussen gemeenten, provincie, Rijk, onderwijs en maatschappelijke organisaties is essentieel voor een breed en duurzaam erfgoedbeleid.

Samen met inwoners, ondernemers, erfgoedorganisaties en andere partners bouwen we aan een toekomst waarin erfgoed niet alleen wordt beschermd, maar ook inspireert en verbindt. Dit programma is daarmee een uitnodiging om samen te werken aan een leefomgeving waarin verleden, heden en toekomst elkaar versterken.

Focuspunten (Wat)		Hoe	indicatie benodigd budget = gezamenlijk budget drie gemeenten per jaar
1	Erfgoed en Ruimte 'Verhaal van de plek'	Omgevingswet vereisten zoals gebiedsbiografieën en kaarten opstellen als inbreng omgevingsvisies, programma's en omgevingsplannen (inclusief participatie)	pm
		Borgen van erfgoedwaarden in omgevingsplannen en ruimtelijke (werk)processen.	€ 5.000
		Sprekende geschiedenis (oral history), verhalen inventariseren en koppelen aan locaties	€ 2.500
		communicatieuitingen, uitleg beleid, hoe werkt het, leidraden en stappenplannen	€ 10.000
		Evaulatie monumentenlijst en aanwijzen wederopbouw, post 65 en beschermd gezichten	pm
		Actualiseren beleids en waardekaarten archeologie	pm
		Faciliteren commissie Omgevingskwaliteit	reeds bestaand budget
		Input leveren aan aanpak groen blauwe dooradering, aandacht voor basiskwaliteit (historisch) landschap en biodiversiteit	--
2	Erfgoed beleven	Evenementen zoals: open monumentendag	€ 10.000
		Verhalen verbinden aan routes vrijetijdseconomie	pm
		Zichtbaarheid erfgoed versterken (zowel aanwezig als verdwenen erfgoed). Zowel ruimtelijk als via evenementen en storytelling.	€ 10.000
3	Toekomstbestendig erfgoed		
		Subsidieprogramma onderhoud en verduurzamen (gemeentelijke) monumenten en (maalvaardige) molens	reeds bestaand budget
		Energietransitie en erfgoed met o.a. Keukentafelgesprekken verduurzamen monumentale gebouwen	reeds bestaand budget

		We geven het goede voorbeeld en investeren in ons gemeentelijk erfgoedbezit.	
		Tijdelijke functies stimuleren bij leegstaande erfgoedpanden/locaties	pm
		Behoud en versterken van groen erfgoed	pm
		Inbreng leveren aan monitor landschapselementen	pm
4	Erfgoedbewustzijn		
		Publiekscampagne "Ken je Plek" met verhalen van bewoners	€ 3.000
		Publieksbereik van uitgevoerde onderzoeken vergroten, zoals de erfgoedreeks en erfgoeddag	pm
		De tijdreis door de Oost Achterhoek	€ 30.000
		Kennisdag Erfgoed Oost Achterhoek waaronder themabijeenkomsten	€ 6.000
5	Deskundigheid		
		Toezicht en handhaving erfgoed borgen we in het handhavingsprogramma	pm
		Kennisdelen en uitvoering van (wettelijke) taken erfgoed met de drie gemeenten,	pm
		Abonnement monumentenwacht en samenwerking op kennisuitwisseling (ERM) in de keten van onderhoud en restauratie	€ 3.000
		Leerling bouwplaats stimuleren en verplichting bij gemeentelijke projecten.	pm
		Betrokkenheid lokale kennis borgen bij archeologisch onderzoek	pm
		Archeologische kennis overbrengen op nieuwe generatie 'amateur'archeologen	€ 2.500
6	Erfgoed als middel		
		Parels in de spotlight - migratie, actueel en vrede	CEPA
		Aansluiting zoeken bij de uitvoeringsprogramma Achterhoekse vrijetijdseconomie	VE
		Bouwkultuur (Baukultur) Elke ruimtelijke ingreep is een beleving van een culturele identiteit zoals:	pm
		- Vestingstadverleden inbrengen bij ruimtelijke opgaven, delen van kennis	
		- dialoog diverse belangengroepen	
7	Erfgoededucatie		
		Ondersteuning vrijwilligersorganisaties bij ontwikkelen van erfgoed educatiemateriaal	pm
		Educatieve programma op school stimuleren (ECAL)	CEPA
		Streektaal (Nedersaksisch) stimuleren via programma's zoals Wiesneus, dialect pop (CEPA/ECAL)	CEPA
		Gezamenlijke traineeship starten voor intern opleiden erfgoedprofessional	
8	Erfgoedvrijwilligers		
		Initiatieven uit de samenleving stimuleren en faciliteren	pm
		Vrijwilligers leren van elkaar/ wisselen ervaring uit	€ 1.000

		Vrijwilligers scholing, gastheer/gastvrouw, binden en boeien van jeugd	€ 3.000
		Kennis delen via themasessies zoals over procedures RO, vergunningen, subsidie- en fondsenwerving.	pm
9	Jongeren en erfgoed		
		Faro: Jongeren uit de Achterhoek: Erf(goed) van de toekomst	pm
		digitale middelen (podcast, vlog, shorts, influencers?)	€ 10.000
		samenwerking met jongerenorganisaties (als jong WCL, WijZ, jong Gelre)	pm
10	De kracht van samenwerken		
		Achterhoekse erf(goed)transformatie samenwerkingsproject	€ 15.000
		Evaluatie en actualisatie archeologische beleidskaart Achterhoek breed	ODA
		Deelnemen kennisnetwerk Erfgoed Achterhoek	--
		Cultuur en Erfgoedakkoord	reeds bestaand budget
		Aanhaken bij landelijke, provinciale en regionale thema's en programma's	pm
		Actief inzetten op netwerken en samenwerken met diverse partners	pm

Focuspunt 1 Erfgoed en Ruimte

Omgevingswet, Biografien, kaarten, input omgevingsplan

Oost Gelre : Op basis van gebiedsbeschrijving verdere uitwerking / concretisering op gebiedsniveau (kernen, buitengebied)

Winterswijk : Verder vervolg (uitvoering) project 'verhalenfabriek'. Gebiedsbiografien per buurtschap en deelgebieden kern

Aalten : Start opzetten overkoepelende gebiedsbeschrijving gehele gemeente met als vervolgstap uitwerkingen in deelgebieden (als programmaonderdeel van de uitwerking omgevingsvisie)

Borgen van erfgoedwaarden in omgevingsplannen en ruimtelijke (werk)processen

Wettelijke vereisten zoals 'omgeving van het monument' concretiseren per monument en vertalen in regels en kaartbeelden voor het omgevingsplan

Dit in een gezamenlijke opdracht

Sprekende geschiedenis, verhalen inventariseren en koppelen aan locaties

2026 plan van aanpak voor sprekende geschiedenis opstellen samen met vrijwilligers. (koppelen aan ruimtelijke plekken of thema's)

Verkenning samenwerking met middelbare scholen

Communicatieuitingen, (uitleg beleid, hoe werkt het, leidraden en stappenplannen)

Doelgroepen (waaronder jongeren) te betrekken en meer te bereiken. => traineeship starten om met dit onderdeel (samen met communicatie expert) aan de slag te gaan

Evaluatie monumentenlijst en aanwijzen wederopbouw, post 65 en beschermde gezichten

2026 Plan van Aanpak opzetten

2027 uitvoering in gezamenlijke aanpak Aalten, Oost Gelre, Winterswijk

Actualiseren beleids- en waardenkaarten archeologie

Aansluiting regionaal project ODA (maatwerk)

Faciliteren commissie Omgevingskwaliteit

Ondersteuning Commissie, inzetten op ambtelijk secretaris

Kennisbevordering commissie & leren van elkaar => inhoudelijke excursies, workshops, lezingen

Input leveren aan aanpak groen blauwe dooradering, aandacht voor basiskwaliteit (historisch) landschap en biodiversiteit

Vanuit de biografieën input leveren aan beleidsveld landschap

Gezamenlijke doelen / ambities en kansen bepalen, planning afhankelijk/ volgend op beleidsveld landschap/biodiversiteit

Focuspunt 2 Erfgoed Beleven

Evenementen zoals: open monumentendag

2025 Jubileum bijeenkomst (versterken netwerk)

2026 VNG Congres (erfgoedgerelateerde sessies)

2027 Kerkenvisie bijeenkomst

Open Monumentendag (jaarlijks steunen)

2028 Erfgoeddag (eindeloos Erfgoed)

Verhalen verbinden aan routes vrijetijdeconomie

Verdere uitrol 'door mijn ogen' verhalen en dilemma's koppelen met Vrijetijdseconomie (VE) => Winterswijk sluit aan bij lopend project Aalten en Oost Gelre

Aansluiten bij regionaal uitvoeringsprogramma VE

Zichtbaarheid erfgoed versterken (zowel aanwezig als verdwenen erfgoed). Zowel ruimtelijk, evenementen en storytelling

Aalten: Visie Bredevoorts Belang vertalen naar Ruimtelijke projecten gebruik makend van de Groenlose aanpak

Doorlopend: Bij ruimtelijke initiatieven of projecten => Vroegtijdige analyse van de mogelijkheden => dit borgen via processtappenplan

Focuspunt 3 Toekomstbestendig erfgoed

Subsidieprogramma onderhoud en duurzamen (gemeentelijke) monumenten en (maalvaardige) molens

Voortzetting regeling (blijven actualiseren) aan bijv ERM Richtlijnen

Onderzoek naar subsidiëring meerjarig onderhoudsplannen => t.b.v. stimuleren planmatig onderhoud monumenten. Dit i.c.m. monumentenwacht

Monumenteneigenaren bereiken => plan van aanpak hoe : bijv monumentencoach, samenwerking historische verenigingen, Erfgoedcommissie

Energietransitie en erfgoed met o.a. Keukentafelgesprekken duurzamen monumentale gebouwen

We zetten de keukentafelgesprekken met eigenaren die hun monumenten willen duurzamen voort

We geven het goede voorbeeld en investeren in ons gemeentelijk erfgoedbezit.

Hier zetten we onze bestaande werkwijze voort.

We geven het goede voorbeeld => aankoop Vitelco (OG) duurzamen raadhuis (W) en stadhuis (OG)

Tijdelijke functies stimuleren bij leegstaande erfgoedpanden/locaties

Stimuleren haalbaarheidsstudies

Overleg Team economie: inventarisatie huidige en te verwachten leegstand (voorbeeld € 1,- actie in Lichtenvoorde)

Bij herbestemming locaties inzetten op tijdelijk gebruik

Behoud en versterken van groen erfgoed

Vanuit biografieën kansen onderzoeken

Beschermen Groene Monumenten (OG)

inbreng leveren aan monitor landschapelementen

Vanuit biografieën input leveren

Koppelen van onderwijsinstellingen (Radboud Institute voor Culture & History)

Focuspunt 4 Erfgoedbewustzijn

Publiekscampagne “Ken je Plek” met verhalen van bewoners

Koppeling Team Beheer Openbare Ruimte => Wijkaanpak / groot onderhoud => start met verhaal van de wijk

Koppeling CEPA => koppeling wijkaanpak en sociaal domein

Publieksbereik van uitgevoerde onderzoeken vergroten, zoals de erfgoedreeks en erfgoeddag

Erfgoeddag 2028 => Aalten

Historische uitgaven

De tijdreis door de Oost Achterhoek

Op basis van evaluatie Tijdreis 2025 planning maken voor 2026 en 2027

Kennisdag Erfgoed Oost Achterhoek

Themabijeenkomsten voor bijv makelaren of andere professionals die met erfgoed in aanraking komen

Thema Erfdelen (zie samenwerken)

Focuspunt 5 Deskundigheid

Toezicht en handhaving erfgoed borgen we in het handhavingsprogramma

Bij de VTH taken Erfgoed borgen in de programma's

Kennisdelen en uitvoering van (wettelijke) taken erfgoed met de drie gemeenten

samenwerken en disciplines uitwisselen en bundelen van taken
structurele intervisie (bijv 1x per maand samenkomen
onderlinge detachering bij ziekte of formatiekrapte

Abonnement monumentenwacht en samenwerking op kennisuitwisseling (ERM) in de keten van onderhoud en restauratie

Betrekken Gelders Restauratie Centrum (GRC) bij kennisavonden
Inzetten kennis en kunde monumentenwacht

Leerling bouwplaats stimuleren en verplichting bij gemeentelijke projecten

Verkenning met GRC
Bij gemeentelijke projecten Leerling bouwplaats stimuleren

Betrokkenheid lokale kennis borgen bij archeologisch onderzoek

Bij gravend onderzoek verplicht lokale Archeologische werkgroepen inschakelen
Archeologische kennis overbrengen op nieuwe generatie 'amateur' archeologen

Focuspunt 6 Erfgoed als middel

Parels in de spotlight - migratie, actueel en vrede

Gekoppeld aan Cultuur en Erfgoedpact (CEPA)

Aansluiting zoeken bij de uitvoeringsprogramma achterhoekse vrijetijdseconomie (VE)

Onderzoeken hoe bij productontwikkeling van VE, erfgoed ingebracht kan worden

Bouwkultuur (Baukultur)

Elke ruimtelijke ingreep is een beleving van een culturele identiteit zoals:
- Vestingstadverleden inbrengen bij ruimtelijke opgaven, delen van kennis
- dialoog diverse belangengroepen
Processtap: cultuurhistorische Quickscan/ biografie opstellen voor start gebiedsontwikkeling

Focuspunt 7 Erfgoededucatie

Ondersteuning vrijwilligers en organisaties bij ontwikkelen van erfgoed educatiemateriaal

Vanuit project Reizen in de tijd (erfgoed Gelderland
Ondersteuning vanuit CEPA projecten

Educatieve programma op school stimuleren (ECAL)

Dit koppelen we tevens aan Ceba projecten

Streektaal (Nedersaksisch) stimuleren via programma's zoals Wiesneus, dialect pop (CEPA/ECAL)

Met onze eigen nota zetten we een eerste stap in het stimuleren van de streektaal
Vanuit ECAL worden op het gebied van streektaal projecten uitgevoerd die wij als gemeenten ondersteunen

Gezamenlijke traineeship starten voor intern opleiden erfgoedprofessional

We starten met drie gemeenten een erfgoed-traineeship om jongeren te binden aan onze regio en hen een aantrekkelijk leertraject te bieden. Zo krijgen jonge talenten echte praktijkervaring én investeren we in de toekomst van ons lokale erfgoed

Focuspunt 8 Erfgoedvrijwilligers

Initiatieven uit de samenleving stimuleren en faciliteren

Vanuit budget 'stimuleren projecten' gaan we proactief initiatieven uit de samenleving stimuleren. Een voorbeeld hiervan is Erfgoeddag Appeltje voor de dorst. Voor 2027 vragen we hier extra budget voor (€ 5.000,-- per gemeente).

Vrijwilligers leren van elkaar/ wisselen ervaring uit

We faciliteren/organiseren bijeenkomsten (samen met collega's van andere vakgebieden zoals recreatie en toerisme) zodat in elkaars keuken gekeken kan worden

Vrijwilligers scholing, gastheer/gastvrouw, binden en boeien van jeugd

We faciliteren/organiseren bijeenkomsten/workshops (samen met collega's van andere vakgebieden zoals recreatie en toerisme) om thema-gewijs vrijwilligers naar behoefte bij te scholen

Kennis delen via themasessies zoals over procedures RO, vergunningen, subsidie- en fondsenwerving.

We organiseren bijeenkomsten (samen met collega's van andere vakgebieden zoals recreatie en toerisme) op thema om per doelgroep kennis te delen

Focuspunt 9 Jongeren en erfgoed

Faro: Jongeren uit de Achterhoek, Erf(goed) van de toekomst

Er is een Faro subsidie aanvraag gedaan voor het thema **Jongeren uit de Achterhoek, Erf(goed) van de toekomst**, in combinatie met het project van de provincie Gelderland 'Wonen op de boerderij'

Digitale middelen (podcast, vlog, shorts, influencers?)

We onderzoeken (via stage- of afstudeeropdracht) hoe we erfgoed door middel van digitale middelen ook bij jongeren onder de aandacht krijgen

Samenwerking met jongerenorganisaties (als jong WCL, WijZ, jong Gelre)

Bij projecten die we initiëren zoeken we de samenwerking met jongeren, scholen (basisschool, VO, MBO, HBO) en jongerenorganisaties om de jeugd vroegtijdig te betrekken en te enthousiasmeren voor erfgoed

Focuspunt 10 Samenwerken

Achterhoekse erf(goed)transformatie samenwerkingsproject

Vanuit de intentieovereenkomst werken we met de Achterhoekse gemeenten, Provincie Gelderland en Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, en LTO Noord als kennispartner, samen in dit project aan het agrarisch erfgoed

Evaluatie en actualisatie archeologische beleidskaart Achterhoek breed

We sluiten, daar waar nodig, aan bij het Achterhoekse brede project voor evaluatie en actualisatie van de archeologische beleidskaart

Deelnemen kennisnetwerk Erfgoed Achterhoek

Ambtelijk sluiten we aan bij de bijeenkomsten van het netwerk die gemiddeld 4x per jaar worden georganiseerd

Cultuur en Erfgoedakkoord

We conformeren ons aan het akkoord en nemen actief deel aan overleggen
We nemen deel aan het Achterhoekse CEPA project

Aanhaken bij landelijke, provinciale en regionale thema's en programma's

Bij onze projecten zoeken we aansluiting bij, of haken we aan bij, landelijke, provinciale en regionale thema's en programma's

Actief inzetten op netwerken en samenwerken met diverse partners

Een sterk netwerk is belangrijk voor de samenwerking, het motiveert en stimuleert actieve deelname. Structureel organiseren we bijeenkomsten om het netwerk in stand te houden en te versterken